

“การเขียน ‘อาศิรวาท’ สำหรับถวายพระพรชัยมงคล”

สรุปโดย นางสาวเบญจมากร มาน้อย

หน่วยงาน ฝ่ายสื่อสารองค์กร สำนักบริหารกลาง

1. บริบท หรือความเป็นมา

ความหมายของอาศิรวาท

สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน (2554) เป็นพจนานุกรมภาษาไทยที่จัดทำโดย คณะกรรมการชำระพจนานุกรมแห่งสำนักงานราชบัณฑิตยสถาน (ปัจจุบันคือราชบัณฑิตยสถาน) ได้ให้ความหมายของคำว่า ‘อาศิรวาท’ (อ่านว่า อา - สี - ระ - วาด) ประกอบด้วยคำภาษาสันสกฤต 2 คำ ได้แก่

- อาสิริ (อ่านว่า อา - สี - ระ) แปลว่า สรรเสริญ

- วาท (อ่านว่า วา - ทะ) แปลว่า ถ้อยคำ

ดังนั้น ‘อาศิรวาท’ จึงแปลว่า สรรเสริญ คำอำนวยพร ซึ่งในภาษาไทยใช้คำว่า ‘อาศิรวาท’ สำหรับเรียกถ้อยคำที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อถวายพระพรชัยมงคลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

นอกจากนี้ คำว่า อาศิรวาท แผลงเป็นคำว่า อาเศียรวาท/ อาศิรวาท หรืออาเศียรวาท มักนิยมแต่งเป็นบทร้อยกรอง และที่ใช้มากที่สุด คือ ฉันท์ เช่น สัททวลีกีฬิตฉันท์ (อ่านว่า สัต - ทุน - วิก - กี - ลิต - ตะ - ฉั่น) วสันตติลกฉันท์ (อ่านว่า วะ - สัน - ตะ - ดิ - หลก - ฉั่น) อินทวิเชียรฉันท์ (อ่านว่า อิน - ทุระ - วิ - เชียน - ฉั่น) ที่แต่งเป็นกาพย์ โคลง หรือ กลอน ก็มีบ้าง โดยคำถวายพระพรที่เรียกว่า อาศิรวาท นั้น มักจะมีคำกล่าวสรรเสริญพระบารมีหรือพระมหากษัตริย์คุณเป็นการสวดด้วย จึงมีคำว่า อาศิรวาทราชสดุดี (อ่านว่า อา - สี - ระ - วาด - ราด - สะ - สะ - ดุ - ดิ) ด้วย

2. วิธีการ / ขั้นตอน หรือกระบวนการที่ได้เรียนรู้

2.1 กำหนดเนื้อหาในการนำเสนอ

การนำเสนอภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์

บทอาศิรวาทเป็นการนำเสนอลักษณะหรือภาพจากความนึกคิดของมนุษย์ที่มีต่อพระมหากษัตริย์ โดยภาพในอุดมคตินั้นจะเป็นภาพพระมหากษัตริย์ที่มีคุณลักษณะเป็นมาตรฐานแห่งความดีและความงาม บทอาศิรวาทเป็นบทร้อยกรองที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระมหากษัตริย์ในแง่มุมต่าง ๆ ดังนั้น บทอาศิรวาทจึงปรากฏภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ที่เป็นภาพลักษณ์แบบอุดมคติ ดังนี้

1) พระมหากษัตริย์เป็นพระโพธิสัตว์ ในบทอาศิรวาทผู้ประพันธ์ได้กล่าวยกย่องพระมหากษัตริย์ทรงเป็น“พระโพธิสัตว์” ซึ่งเป็นบุคคลที่ปรารถนาจะตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคต โดยกล่าวเปรียบพระองค์ว่าทรงเป็นพระโพธิสัตว์ที่คอยบำบัตุทุกขบำรุงสุขของอาณาประชาราษฎร์ดังเนื้อความว่า

ทรงเป็นพระโพธิสัตว์จัดทุกข

อำนวยสุขพิพัฒน์เพิ่มเฉลิมศรี

เป็นแบบอย่างปวงประชาในชาติ

พระจักรีเกียรติยศปรากฏไกล

(สมาคมศิษย์เก่าบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต: 2558)

/2) พระมหากษัตริย์...

2) พระมหากษัตริย์เป็นดังเทพเจ้า ในบทอาศิรวาทเฉลิมพระเกียรติผู้ประพันธ์ได้กล่าวยกย่องพระมหากษัตริย์ว่าเป็นดังเทพเจ้า พระองค์ทรงใส่พระราชหฤทัยเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของประเทศ จึงทรงเสด็จพระราชดำเนินทั่วประเทศ เปรียบเสมือน “พระพรหม” และ “พระอินทร์” ที่สร้างโลกดังเนื้อความว่า

ธ ทรงห่วงรัฐศาสตร์
เสด็จทั่วธานี

ประชาชาติไม่สร้างสัน
จุฬพรหมอินทร์สร้างโลกา

(ชมรมการศึกษาเพื่อการท่องเที่ยวยั่งยืน จังหวัดนครราชสีมา: 2558)

3) พระมหากษัตริย์เป็นผู้มีบุญบารมี ในบทอาศิรวาทผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึงพระบุญบารมีของพระมหากษัตริย์ว่าพระองค์ทรงบำเพ็ญบุญบารมี เพราะพระองค์ทรงดูแล ค้ำครองพสกนิกรและประเทศชาติให้ผ่านพ้นวิกฤตต่างๆ ได้ ดังเนื้อความว่า

ปวงประชายู้อยู่ดีมีความสุข
ลบรอยหมองผองชนพื้นลำเค็ญ

ทรงกำหนดปลดทุกข์ที่ขุกเค็ญ
ทรงบำเพ็ญบุญบารมี

(คณะกรรมการการตรวจสอบและติดตามการบริหารงานตำรวจ: 2558)

4) พระมหากษัตริย์เป็นผู้มีคุณธรรม ในบทอาศิรวาทผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึงคุณงามความดีของพระมหากษัตริย์ที่ปกครองบ้านเมืองด้วยคุณธรรม กล่าวคือ บทอาศิรวาทนำเสนอภาพลักษณ์ที่แสดงถึงพระมหากษัตริย์เป็นผู้มีคุณธรรม คือเป็นผู้มีเมตตาและทรงมีศุภศีลราชธรรม ดังเนื้อความว่า

ธ ทรงมีศุภศีลราชธรรม
อิสริยยศคองอพลึงเพรศพริ้งไกล

พอเพียงล้ำเขตชูชาติศาสตร์ไสว
งามวิไลราชกิจพิศอัครจริย

(กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา: 2558)

5) พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นปราชญ์ ในบทอาศิรวาทมีการนำเสนอภาพลักษณ์ที่แสดงถึงพระมหากษัตริย์ผู้เป็นปราชญ์ที่มีปฎิภาณและรอบรู้ ทำให้ประชาราษฎร์มีความสุขเกษม ดังเนื้อความว่า

ทรงพินิจคิดค้น
หลายหลากมากมายประมาณ
เกริกด้วยพระปฎิภาณ
ทวยสุขทวยราษฎร์ให้

โครงการ
มิได้
ล้ำลึก
อันเกล้า เนนาเกษม

(สมาคมผู้อาสาสมัครและช่วยการศึกษา ผู้จัดงานวันพ่อแห่งชาติ: 2558)

6) พระมหากษัตริย์เป็นผู้ยิ่งใหญ่เหนือกษัตริย์ พระมหากษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่เหนือกษัตริย์ เป็นคติความเชื่อที่มีมาแต่โบราณ โดยในบทอาศิรวาทกล่าวถึงพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่เหนือกษัตริย์ เพราะมีผลงานและพระราชกรณียกิจเป็นที่ประจักษ์จนพระเกียรติยศกว้างไกลไปในสามโลก ดังความว่า

พระผู้ทรงยิ่งใหญ่เหนือกษัตริย์
เลิศกษัตริย์ศาสตร์ยิ่งมีพระนาม

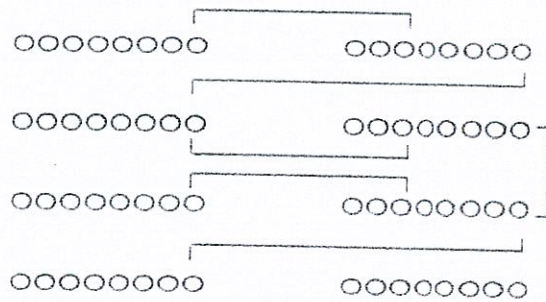
ผลงานขัดองค์ภูมิพรป็นสยาม
ทั้งภพสามเกียรติยศปรากฏไกล

(สมาคมข้าราชการบำนาญกรุงเทพมหานคร: 2558)

2.2 เลือกรูปแบบการนำเสนอ

ในการเขียนบทอาศรัยทมิจะนำเสนอในรูปแบบร้อยกรอง สำหรับในการนำเสนอ
ของ อ.อ.ป. มักใช้กลอนแปด (กลอนสุภาพ) และโคลงสี่สุภาพ ในการประพันธ์ โดยมีลักษณะแผนผัง ดังนี้

1) กลอนแปด (กลอนสุภาพ)

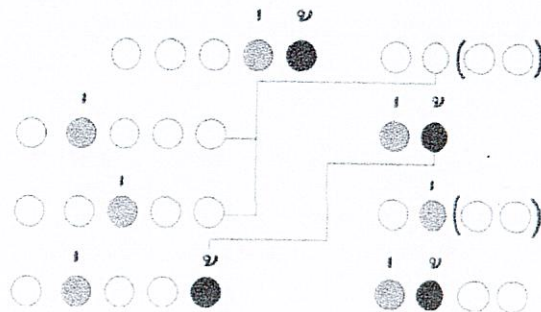

ตัวอย่างบทอาศรัยทมิ รูปแบบกลอนแปด

ยอพระเกียรติเฉลิมชนม์ชาติดิยา	‘สุทิดา’ สมพระนามงามสมร
สิริโฉมมีงขวัญพสกนิกร	ป็นนครเคียงองค์พระภูมิพร
ไทยร่มเย็นด้วยราชปณิธาน	ทรงสืบสานหัตถการแลงานศิลป์
ทรงด้อยอดบำรุงสุขทุกชีวิน	สุดแดนดินสถิตในพระกรุณา

(นางสาวเบญจมากร มาน้อย, 2566)

2) โคลงสี่สุภาพ

/ตัวอย่าง...

ตัวอย่างบทอาศรัยท รูปแบบโคลงสี่สุภาพ

ประชาชนแซ่ซ้อง	สรรเสริญ
ธ เสด็จพระราชดำเนิน	ทั่วหล้า
ทรงพิพัฒน์จรจำเริญ	เรืองรุ่งโรจน์นา
ผ่องไท้ผ่านฟ้า	เทิดไท้ถวายพระพร

(นางสาวเบญจมากร มาน้อย, 2567)

2.3 การใช้คำในการนำเสนอบทอาศรัยท

มักพบ 3 ลักษณะ ได้แก่

2.3.1 การใช้คำ

1) การซ้ำคำ หรือการใช้คำเดียวกันหลายแห่งในบทประพันธ์หนึ่งบท เพื่อเน้นย้ำให้หนักแน่น การซ้ำคำในแง่วรรณศิลป์มักจะซ้ำคำที่สำคัญ ซึ่งจะช่วยสร้างความชัดเจนหนักแน่นของสารที่ต้องการสื่อ เช่น

พ่อดำริทรงผลงานโครงการหลวง	สร้างเพื่อปวงทวยราษฎร์รับสนับสนุน
สร้างกั้นห้วยพัฒนาเพื่อการรณ	สร้างแก้มลิงอุ้มน้ำอำชื่นใจ
สร้างเศรษฐกิจเพื่อพอเพียงหล่อเลี้ยงชีพ	สร้างหล้าแผ่บึงบงขวางทางน้ำไหล
โครงการเชื่อมคลองน้ำส่งทรงห่วงใย	ดำเนินในใจปวงชนล้นรำพัน

(สมาคมบัญชีแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์: 2558)

บทประพันธ์ข้างต้น มีการซ้ำคำว่า “สร้าง” เพื่อเน้นย้ำและนำเสนอภาพลักษณ์ของพระมหากษัตริย์ว่าทรงเป็นผู้สร้าง ที่สร้างโครงการ สิ่งประดิษฐ์ และทฤษฎีต่างๆ เพื่อประชาชนของพระองค์

2) การซ้ำวลี หรือการเลือกใช้กลุ่มคำหรือวลีเดียวกัน ในตำแหน่งเดียวกันหรือต่างกันมีความหมายอย่างเดียวกัน เพื่อเน้นย้ำความหมายให้เข้าใจลึกซึ้งยิ่งขึ้น เช่น

ทรงเป็นกษัตริย์ผู้สร้าง	การเกษตร
ทรงเป็นครูแห่งประเทศ	โดยแท้
ทรงเป็นเทพอันพิเศษ	แสนพิสุทธิ์
ทรงเป็นพระผู้แก้	กอบกู้ทุกสถาน

(กรมปศุสัตว์: 2558)

บทประพันธ์ข้างต้น มีการซ้ำวลีว่า “ทรงเป็น” เพื่อเน้นย้ำให้เห็นภาพของพระมหากษัตริย์ในลักษณะต่าง ๆ ชัดเจนขึ้น

3) การซ้อนคำ หรือการนำคำเดียว 2 คำที่มีความหมายหรือเสียงใกล้เคียงกันมาเข้าคู่กัน โดยตำแหน่งของคำซ้อนอาจจะอยู่ติดหรือแยกจากกันเพื่อเล่นคำล้อกัน เช่น

/ทรงเขียวชาญ...

ทรงเชี่ยวชาญชำนาญการเกษตร ทุกประเภททรงชำนาญคำปรึกษา
โครงการหลวงสำเร็จกิจทั่วอาณา เขตพาราไท้องถิ่นแผ่นดินไทย

(สำนักพิมพ์โปลิศนิวส์: 2558)

บทประพันธ์ข้างต้น มีการซ้อนคำว่า “เชี่ยวชาญ” ซึ่งหมายถึง สันทัดจัดเจน ชำชอง มีความชำนาญชำนาญมาก กับคำว่า “ชำนาญ” ซึ่งหมายถึง เชี่ยวชาญจัดเจน จะเห็นได้ว่าทั้ง 2 คำ มีความหมายเหมือนกันนำมาซ้อนเรียงกันเพื่อสร้างความไพเราะของเสียงพยางค์และเป็นการเน้นย้ำความหมายของคำ

2.3.2 การใช้ภาพพจน์

1) อุปมา คือ ภาพพจน์เปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกัน โดยมีคำเชื่อม เช่น คำว่า เหมือน ดุจ ดัง เช่น ปาน ราว ประหนึ่ง เพียง เทียม ฯลฯ กล่าวคือ การเขียนบทอาศรัยทักมักมีการใช้ภาพพจน์อุปมาจำนวนมากและมักใช้นำเสนอภาพลักษณ์พระมหากษัตริย์แบบอุดมคติ เช่น

ภูวดลทรงยศเพียง	ทิพากร
ทรงฤทธิ์เอื้ออาทร	ถ่องทัน

(กลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ 5 ภูมิภาค: 2558)

2) อุปลักษณ์ คือ การเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีคุณสมบัติบางประการร่วมกัน มักใช้คำว่า “คือ” และ “เป็น” เช่น

พระคืออวตารราม	รอนราพณ์
ยงยิ่งพระเกียรติก้อง	เกริกหล้า เลอสรวง

(มูลนิธิกฤตยานุสรณ์ ในพระราชูปถัมภ์: 2558)

3) อติพจน์ คือ การเปรียบเทียบโดยการกล่าวข้อความที่เกินจริง มักเปรียบเทียบในเรื่องปริมาณว่ามีมากเกินไป มีเจตนาเน้นข้อความที่กล่าวนั้นให้น้ำหนักยิ่งขึ้น เช่น

แผ่นดินไทยใหญ่กว้างคณานับ	ทรงประทับเสด็จทั่วแดนเหนือใต้
เป็นปิ่นเกศจักรแก้วของชาวไทย	น้ำพระทัยไหลหลั่งล้นพสุธา

(สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ: 2558)

4) ปฏิพจน์ คือ การใช้โวหารที่เป็นศิลปะของการใช้คำถาม ซึ่งเป็นคำถามที่มิได้หวังคำตอบ เช่น

สายน้ำที่ไหลเล่า	เปี่ยมล้นเท่าพระเมตตา
กษัตริย์นักพัฒนา	มีขวัญเกล้าของชาวไทย

(สหพันธ์คนดนตรีแห่งประเทศไทย: 2558)

2.3.3 การใช้สัญลักษณ์

สัญลักษณ์ คือ การใช้สิ่งหนึ่งแทนอีกสิ่งหนึ่ง เป็นการสร้างจินตภาพซึ่งใช้รูปธรรมชักนำไปสู่ความหมายอีกชั้นหนึ่ง ส่วนใหญ่มักจะเป็นที่เข้าใจในสังคม เช่น

ฉัตรแก้วปกเกล้า	ดุษฎี
พระเมตตาเปี่ยมอาทร	พสกชาติ

(สภาสตรีแห่งชาติ ในพระบรมราชินูปถัมภ์: 2558)

บทประพันธ์ข้างต้น มีการใช้สัญลักษณ์ “ฉัตรแก้ว” แทนความหมาย พระมหากษัตริย์ ซึ่ง “ฉัตร” หรือเศวตฉัตรเป็นเครื่องประกอบพระราชอิสริยยศประเภทเครื่องสูง ส่วน “แก้ว” เป็นอัญมณีอันล้ำค่า

3. เทคนิคหรือกลยุทธ์ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

ในการประพันธ์บทอาศรวาทจะอาจไม่สามารถใช้ภาษาสื่อสารอย่างตรงไปตรงมาได้ ดังนั้นจึงต้องใช้คำไวพจน์ เพื่อเป็นการเปรียบเปรยและทำให้บทอาศรวาทนั้นไพเราะมากยิ่งขึ้น โดยคำไวพจน์มีความหมาย ดังนี้

คำไวพจน์ คือ คำที่มีความหมายเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน แต่เขียนและออกเสียงต่างกัน โดยเรียกว่า คำพ้องความ

ตัวอย่างคำไวพจน์ที่มักใช้ในการประพันธ์อาศรวาท

ที่	คำ	คำไวพจน์
1	กษัตริย์	ขัตติยะ/ บดี/ บดินทร์/ บพิตร/ นฤบดี/ ภูวไนย/ ภูมิินทร์/ ราชา/ นฤบาล/ นฤเบศร์/ นฤบดี/ นฤบดินทร์/ มหิตล/ บพิตร/ พระเจ้าอยู่หัว/ ภูบดี/ ไท/ ไท/ นรินทร์/ นเรนทร์/ นโรดม/ ธรเศศ/ จักรพรรดิ/ ราชา/ ราชธาธิราช/ ราชอดิศร/ ภูวนาล/ ภูวไนย/ ภูมิบาล/ นริศ/ ธรณินทร์/ อธิราช/ จักรี
2	พ่อ	บิดา/ ชนก/ บิดรงค์/ บิดร/ บิดุ
3	แม่	มารดา/ ชนนี/ ชนตติ/ นนทลี/ มาตุ
4	สวยงาม	ประไพ/ อำไพ/ วิลาวัณย์/ วิไล/ โสภา
5	แผ่นดิน	ไพท/ พสุธา/ หล้า/ พิกพ/ ธรณี/ ภูมิ/ ธรณี/ ปฐพี/ ฐาตรี/ ฐรา
6	พระจันทร์	รัชนีกร/ แช/ บุหลัน/ นิศากร/ ศศิธร/ นิศากร/ วราลี/ ตมิสา/ ดารเกศ/ ศศิธร/ แช/ รัชนี/ บุหลัน
7	พระอาทิตย์	ทินกร/ ประภากร/ ทิวากร/ ตะวัน/ สุริยา/ โฉง/ สุริยา/ สุริยัน/ พันแสง/ สุริย์/ รวิ/ ระวี
8	เมือง	บุรี/ ธาณี/ นคร/ ปุระ/ กรุง/ พารา/ นครา/ นครินทร์/ นครเศศ/ บุรินทร์/ ธาณินทร์

ทั้งนี้ คำไวพจน์ช่วยเพิ่มความสละสลวยและความไพเราะให้กับการใช้ภาษา โดยเฉพาะในงานวรรณกรรม เพื่อให้ได้รสคำและเสียงที่หลากหลาย

4. ประเด็นความรู้ที่สำคัญ

ผู้ประพันธ์จะต้องมีองค์ความรู้ในหลายส่วน ทั้งในเรื่องของคำ ความหมาย ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการแต่ง โดยจะต้องแต่งตามกรอบฉันทลักษณ์ที่กำหนดข้างต้น นอกจากนี้ ความไพเราะของบทประพันธ์ยังขึ้นอยู่กับลีลาภาษาซึ่งจะต้องอาศัยประสบการณ์ในการประพันธ์ร่วมด้วย

5. บทสรุป

การประพันธ์บทอาศิรวาท นับว่าเป็นศาสตร์การเขียนที่ต้องอาศัยองค์ความรู้ในหลายมิติ ทั้งฉันทลักษณ์ คำต่างๆ รวมถึงรูปแบบการนำเสนอ ดังนั้น ผู้ประพันธ์ควรให้ความสำคัญในเรื่องของการเขียนรวมทั้งองค์ประกอบในภาพรวมที่สามารถนำมาสร้างเป็นรากฐานและพัฒนาเป็นชิ้นงานงานได้ นอกจากนี้ ข้อควรระวังสำหรับการประพันธ์อาศิรวาทคือการใช้ภาษาที่ถูกต้อง ซึ่งผู้ประพันธ์จะต้องมีการตรวจสอบอย่างรอบคอบ เพราะเมื่อมีการนำเสนอสารที่มีความหมายผิดอาจส่งผลกระทบเชิงลบได้
